

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Навчально - науковий інститут бізнесу і менеджменту

Кафедра організації виробництва, бізнесу та менеджменту

Лепехов Іван Сергійович

УДК 338.439:633.15

РЕФЕРАТ

дипломної магістерської роботи

**Підвищення економічної ефективності виробництва та
реалізації кукурудзи на зерно**

*спеціальності 073 «Менеджмент»
(освітньо-професійна програма «Менеджмент і адміністрування»)*

Харків – 2018

Дипломна магістерська робота є рукописом.

Робота виконана в Харківському національному технічному університеті сільського господарства імені Петра Василенка Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник:

кандидат економічних наук,
**Смігунова Олена
Вікторівна,**
Харківський національний
технічний університет
сільського господарства імені
Петра Василенка,
доцент кафедри організації
виробництва, бізнесу та
менеджменту.

Захист відбудеться 20 грудня 2018 р. на засіданні
Державної екзаменаційної комісії у ХНТУСГ за адресою:
61002, м. Харків, вул. Алчевських, 44, ауд. 105

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДИПЛОМНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

Актуальність теми. Сьогодні кукурудза є однією з найвигідніших культур у сільськогосподарському виробництві. Застосування новітніх інтенсивних технологій її вирощування дозволяє агроваровиробникам отримувати високі валові збори. Однак, сучасні ефективні технології є достатньо енергомісткими, тому дуже важливим є формування інструментарію для раціональної організації операційної та побутової діяльності.

Світова тенденція складається таким чином, що споживання зерна кукурудзи у світі щороку зростає, адже воно є сировиною для харчової та переробної галузей, незамінним кормом для тварин, а в останній час все частіше використовуються для потреб біоенергетики.

Таким чином, актуальність теми обумовлена необхідністю вирішення проблем підвищення економічної ефективності виробництва зерна кукурудзи, а також налагодження його збуту, що дозволить забезпечити підприємствам зернового напрямку виробництва конкурентоспроможний розвиток.

Значний вклад в вирішення проблем оцінки ефективності діяльності підприємств зробили класики управлінської науки М. Альбертом, Ф. Хедоурі, М. Браун, Р. Каплан, М. Мейер, М.Х. Мескон.

Проблемами удосконалення організації та підвищення ефективності виробництва зерна, в тому числі і виробництва зерна кукурудзи займалися такі науковці як В.Г. Андрійчук, В.Я. Амбросов, В.І. Бойко, М.Г. Лобас, П.М. Макаренко, Л.Ю. Мельник, В.Я. Месель-Веселяк, О.М. Шпичак, П.Т. Саблук та ін., завдяки яким сформувалися значні теоретико-прикладні напрацювання

щодо підвищення економічної ефективності та інтенсифікації галузі.

Метою досліджень магістерської дипломної роботи є підвищення економічної ефективності виробництва та реалізації кукурудзи на зерно.

Головними задачами є: аналіз стану господарської діяльності підприємства; визначення напрямків підвищення ефективності виробництва кукурудзи на зерно; обґрунтування необхідності удосконалення технології вирощування культури.

Для досягнення поставленої мети були поставлені і вирішені наступні **завдання**:

- визначення особливостей сучасного виробництва та реалізації зерна кукурудзи в Україні та світі;

- аналіз стану господарської діяльності підприємства та динаміки показників його економічної діяльності;

- порівняння основних показників ефективності виробництва зернових культур на підприємстві;

- визначення напрямків підвищення ефективності виробництва кукурудзи на зерно;

- обґрунтування необхідності удосконалення технології вирощування культури;

- опрацювання схеми взаємодії учасників вертикального інтеграційного об'єднання зернового напрямку.

Об'єктом дослідження є процес підвищення економічної ефективності виробництва і реалізації кукурудзи на зерно в сільськогосподарському підприємстві.

Предметом дослідження є теоретичні, аналітико-дослідницькі та проектно-рекомендаційні аспекти

організації ефективного виробництва кукурудзи на зерно в сільськогосподарському підприємстві.

Методи дослідження. Теоретичною і методологічною основою дипломного дослідження є діалектична теорія та системний підхід, теоретичні положення вітчизняних та зарубіжних вчених з теми дипломної магістерської роботи.

Поставлені в дипломній магістерській роботі завдання вирішувались за допомогою таких методів дослідження: графічний (наочного зображення схем стану розвитку кукурудзовиробництва, абстрактно-логічний (теоретичні узагальнення, розробка схем взаємодії учасників вертикального інтеграційного об'єднання зернового напрямку); розрахунково-конструктивний (обґрунтування і розрахунок натуральних і вартісних показників виробничих витрат на вирощування досліджуваної культури); статистико-економічний (аналіз розвитку і оцінка ефективності зернової галузі) та ін. Достовірність отриманих результатів, висновків і пропозицій підтверджується розрахунками, застосуванням значного фактичного матеріалу.

Інформаційною базою досліджень при підготовці дипломної роботи були матеріали Державної служби статистики України та Донецького обласного управління статистики, нормативно-правова база України, спеціальна економічна література, літературні джерела з агробізнесу, менеджменту та економіки сільського господарства, дані статистичної звітності сільськогосподарського підприємства, матеріали періодичних видань, довідників, результати власних спостережень автора.

Наукова новизна одержаних результатів полягає теоретично-методичному обґрунтуванні та прикладному опрацюванні напрямів та шляхів вдосконалення управління операційною діяльністю виробництва

кукурудзи на зерно в досліджуваного господарства. А саме:

удосконалено:

- організаційний механізм залучення інтеграційних інструментів зростання економічної ефективності аграрних підприємств зернового напрямку на основі застосування вертикальної інтеграції виробників зерна;

набуло подальшого розвитку:

- визначено з метою встановлення необхідних параметрів виробничо-економічної діяльності на перспективу показники економічної ефективності виробництва кукурудзи на зерно шляхом застосування маржинального аналізу;

економічне обґрунтування системи заходів з підвищення економічної ефективності кукурудзи на зерно шляхом порівняння існуючої та проекрованої технології виробництва культури.

Практичне значення одержаних результатів

Дипломна магістерська робота виконана на замовлення сільськогосподарського підприємства. Висновки та пропозиції, одержані в процесі дослідження, спрямовані на створення умов для підвищення показників ефективності виробництва та реалізації кукурудзи на зерно в досліджуваному господарстві та ефективного функціонування зернової галузі господарства.

Апробація результатів дослідження. Результати досліджень є основою для підвищення управління ефективністю виробництва та реалізації продукції господарства. Основні положення, найважливіші результати дослідження, висновки та пропозиції автор дипломної магістерської роботи доповідав на загальних зборах досліджуваного сільськогосподарського підприємства. Результати досліджень опубліковані в

віснику СНТ ННІ бізнесу і менеджменту ХНТУСГ (2018 р.) та матеріалах VII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки в країнах Європи та Азії» (Переяслав-Хмельницький, 2018).

Структура та обсяг роботи. Магістерська робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Вона виконана на 105 сторінках комп'ютерного тексту, містить 16 таблиць та 8 рисунків. Список використаних джерел налічує 62 найменування.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИПЛОМНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

У першому розділі «Науково-теоретичні аспекти економічного стану галузі зерновиробництва та перспективи її розвитку» розглянуто: методичні основи організації виробництва і реалізації сільськогосподарської продукції; особливості та сучасний стан виробництва та реалізації зерна кукурудзи в Україні та світі; перешкоди розвитку зернової галузі та ляхи їх подолання.

У другому розділі «Рівень організації вирощування кукурудзи на зерно в сільськогосподарському підприємстві» розглянуто: природно-економічна характеристика господарства; організація виробничих процесів при вирощуванні кукурудзи на зерно; оцінка економічної ефективності вирощування кукурудзи на зерно.

У третьому розділі «Перспективи підвищення рівня виробництва та реалізації кукурудзи на зерно у сільськогосподарському підприємстві» розглянуто: Напрямки підвищення прибутковості виробництва кукурудзи на зерно; Удосконалення організації виробничої

діяльності підприємства; Розвиток агропромислової інтеграції в зерновому підкомплексі.

ВИСНОВКИ

Кукурудза на сьогодні є однією з основних культур сучасного світового аграрного виробництва. Вигідне географічне розташування та сприятливі природно-кліматичні умови сприяють ефективному виробництву кукурудзи в Україні.

У магістерській дипломній роботі проведений аналіз господарської діяльності сільськогосподарського підприємства у 2015 – 2017 рр. та запропоновані напрямки щодо підвищення ефективності управління виробництвом ярого ячменю

1. Досліджуване підприємство має середній рівень спеціалізації. Воно спеціалізоване, виробничий тип – соняшниківницько-зерновий. У господарстві вирощують соняшник, озиму пшеницю, кукурудзу на зерно, жито, ярий ячмінь та сою.

2. За досліджуваний період у господарстві відбулося зростання показників, що характеризують розміри і відтворення: валової продукції (в постійних цінах 2010р.) – на 11,7 %, валової продукції в поточних цінах – на 26,9 %, середньорічної вартості оборотних засобів – на 118,2 %, площі сільськогосподарських угідь – на 3,1 %. Дещо знизилися показники середньооблікової кількості працюючих – на 5 %, середньорічної вартості основних фондів – на 11,4 %. Таким чином, можна сказати, що досліджуване господарство має розширений інтенсивний тип відтворення.

3. У землеволодінні сільськогосподарського підприємства знаходиться 3847 га, які є ріллею. Проаналізувавши показники ефективності використання

землі, можна зробити висновок, що зросли майже всі натуральні показники ефективності використання земель (за виключенням урожайності кукурудзи на зерно), а Відмічене зростання вартісних показників.

Так, виробництво валової продукції сільського господарства на 100 га сільськогосподарських угідь зросло на 23,1 %; величина чистого доходу (виручки) на 100 га сільського господарських угідь зростає на 162,4%. Тобто землі в сільськогосподарському підприємстві використовуються ефективно.

4. Сільськогосподарське підприємство на кінець досліджуваного періоду в достатній мірі забезпечене оборотними та основними фондами та досить раціонально їх використовує. Так, показник норми прибутку склав на кінець досліджуваного періоду 19,6 %; величина чистого доходу (виручки), що припадає на 1 грн. необоротних активів – 11 грн, а чистого прибутку на 1 грн необоротних активів – 1,3 грн.

5. Показники виробничо-технологічної ефективності за досліджуваний період значно змінилися: величина валової продукції (у постійних цінах 2010 р.) на 100 га сільськогосподарських угідь склала у 2017 році 482 тис. грн, тобто зростає на 23,1 % порівнянні за показником 2015 року. Величина валової продукції (у постійних цінах 2010 р.) на 100 грн основних виробничих фондів і оборотних засобів становила у 2015 році 102,6 тис. грн, тобто зменшилась на 54,8 % у порівнянні з показником 2015 року.

6. Показники виробничо-економічної ефективності роботи сільськогосподарського підприємства за досліджуваний період змінилися. Показник товарної продукції сільського господарства на 100 га сільськогосподарських угідь зріс на 112,7 % (склав у 2017 році 4675,8 тис. грн); величина валового доходу на

середньорічного працівника збільшилась на 11,3 % (склала у 2017 році 4733,6 тис. грн).

7. Показник соціально-економічної ефективності роботи досліджуваного господарства – рівень сукупної рентабельності (збитковості) – збільшився з - 17,0 % у 2015 році до 12,9 % у 2017 році тобто на 29,9 відсоткових пункти.

Отже, виробничо-господарська діяльність досліджуваного підприємства в 2015 – 2017 роках є достатньо ефективною, є тенденції до зростання показників, позитивні показники підприємство отримало в значній мірі завдяки та росту закупівельних цін на продукцію.

8. У 2015 році у досліджуваному господарстві кукурудза на зерно не вирощувалася, проте було реалізовано її урожай минулого року. Так, у сільськогосподарському підприємстві у 2017 році площа посівів кукурудзи на зерно становила 168 га, що на 121 га, або 41,9 % менше, ніж у 2016 році. Відповідно, і валовий збір зменшився з 7334,0 ц у 2016 р. до 3659,0 ц у 2017 р., або вдвічі. Урожайність культури за досліджуваний період зменшилась з 25,4 ц/га у 2016 р. до 21,8 ц./га у 2017 р, тобто на 14,2 %.

У 2017 р. було реалізовано 4657,0 ц зерна кукурудзи, що на 26 % менше показника минулого року. Собівартість реалізованої продукції у 2017 р. склала 2593,1 тис. грн, що на 77,1 % більше показника 2016 р.

Дещо зросла ціна реалізації кукурудзи на зерно – з 182,8 грн./ц у 2015 р. до 244,0 грн./ц. у 2016 р. та 318,0 грн/ц у 2017 р. Загалом, за період 2015 – 2017 рр. ціна реалізації кукурудзи на зерно зросла на 174,0 %.

Однак, у 2017 р. вирощування кукурудзи на зерно було збитковим для господарства. Так, збиток на 1 ц продукції склав 238,8 грн, на 1 га – 5201,0 грн. Рівень

збитковості кукурудзи на зерно у 2017 р становив 42,9 %. Для порівняння: у 2015 р. показник складав 47,85, у 2016 р. – 5,2 %.

Таким чином, виробничо-господарська діяльність досліджуваного підприємства в 2015 – 2017 роках є достатньо ефективною, є тенденції до зростання показників, позитивні показники підприємство отримало в значній мірі завдяки та росту закупівельних цін на продукцію. Однак, виробництво кукурудзи на зерно є неефективною галуззю для господарства та потребує розробки та впровадження напрямів її покращення.

9. У структурі посівних площ досліджуваного господарства у 2017 р. зернові культури займають менше половини – 49 %, а кукурудза – 5 %.

10. Зробивши порівняння основних показників конкурентоспроможності зернових культур, можемо зробити висновок, що найбільш прибутковим напрямом зерновиробництва для підприємства є вирощування озимої пшениці, прибуток на 1 га її посівів складає 7127,1 грн, а рентабельність – 138,9 %. Збитковим для досліджуваного господарства у 2017 р. було лише виробництво зерна кукурудзи. Збиток на 1 га її посівів склав 5201 грн, а рівень збитковості відзначився на позначці – 42,9 %.

11. Здійснивши вирівнювання динамічного ряду урожайності кукурудзи на зерно в сільськогосподарському підприємстві, бачимо, що урожайність культури має тенденцію до зростання. Однак, досягнутий рівень урожайності у господарстві (21,8 ц/га) набагато нижчий за середній показник по Україні – 55,1 ц/га, та навіть середній показник по Донецькій області – 28,6 ц/га.

Забезпечити зростання врожайності кукурудзи на зерно можна шляхом підвищення родючості ґрунтів, впровадження передової технології виробництва, раціонального використання мінеральних і органічних

добрив, широкої меліорації земель, проведення протиерозійних заходів, поліпшення насінництва, впровадження у виробництво найбільш урожайних сортів і гібридів, здійснення системи заходів щодо захисту рослин від хвороб, шкідників і бур'янів, усунення втрат врожаю, вдосконалення структури посівних площ, освоєння правильних сівозмін.

12. Проведено маржинальний аналіз виробництва кукурудзи на зерно у господарстві. Дані свідчать про те, що в досліджуваному господарстві занадто високі постійні витрати. Структура собівартості потребує перегляду та збалансування. При показниках виробничої та повної собівартості відповідно 673,7 та 556,8 грн/ц та ціні реалізації 318 грн/ц досягнення прибутку при виробництві кукурудзи на зерно неможливе.

13. Одним з напрямків вирішення проблеми підвищення прибутковості галузі є вдосконалення організації виробничих процесів. В результаті запропонованих змін експлуатаційні затрати зменшаться, а технологія виробництва зерна кукурудзи покращиться. Виробнича собівартість за таких умов знизитися незначно з 673,7 грн/ц до 662,1 грн/ц, або на 1,8 %. Нова технологія виробництва передбачає збільшення витрат на мінеральні добрива та посадковий матеріал. Так, якщо у 2017 р. мінеральні добрива у структурі витрат займали 8,8 %, то планується їх довести до 18,26 %; посадковий матеріал займав 5,1% в собівартості продукції, планується збільшити частку до 6,37 %.

Урожайність кукурудзи на зерно при запропонованій технології складе 52,0 ц/ га. Нагадаємо, що урожайність кукурудзи на зерно в 2017 році становила 21,8 ц/га. Таким чином, при запланованій урожайності з площі 168,0 га планується одержати 8736,0 ц зерна

кукурудзи, що на 5077,0 ц більше фактичного обсягу виробництва.

14. Запропоновано створення об'єднання вертикального типу на основі об'єднання економічних інтересів підприємств зернового напрямку малих та середніх розмірів – переважно сімейних ферми, малих сільськогосподарських підприємств та фермерських господарств. Таке об'єднання створить умови для вирішення проблем управління їх операційною та збутовою діяльністю. Основною метою діяльності майбутнього вертикально-інтегрованого утворення є одержання максимально-можливого прибутку шляхом забезпечення стабільного розвитку.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИПЛОМНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

1. Лепехов І.С. Ефективний менеджмент – запорука успішного агробізнесу / І.С. Лепехов, О.І. Лихопуд // Вісник студентського наукового товариства навчально-наукового інституту бізнесу і менеджменту Харківського національного технічного університету сільського господарства. — Харків: «Міськдрук», 2018 – С. 19 – 20.

2. Лепехов І.С. Особливості та сучасний стан виробництва та реалізації зерна кукурудзи в Україні та світі / Лепехов І.С., Смігунова О.В. // Матеріали VII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки в країнах Європи та Азії». – Переяслав-Хмельницький, 2018. – С. 22 – 25.

АНОТАЦІЯ

Лепехов І.С. «Підвищення економічної ефективності виробництва та реалізації кукурудзи на зерно.»

В дипломній магістерській роботі автором розглянуто теоретичні, методичні та прикладні аспекти підвищення ефективності аграрних підприємств. Проаналізовано динаміку показників ефективності виробничо-господарської діяльності сільськогосподарського підприємства. У роботі визначено напрями підвищення прибутковості виробництва кукурудзи на зерно в господарстві та запропоновано шляхи покращення організації виробничої діяльності підприємства. Автором запропоновано організаційний механізм залучення інтеграційних інструментів зростання економічної ефективності аграрних підприємств зернового напрямку на основі застосування вертикальної інтеграції виробників зерна.

Ключові слова: сільськогосподарські підприємства, виробництво кукурудзи на зерно, зернове господарство, ефективність, рентабельність, інтеграція.

SUMMARY

Lepikhov I. «Increase of economic efficiency of production and sale of corn for grain (on materials of PJSC «Ternivske», Liman district, Donetsk region)».

In the master's thesis the author considers the theoretical, methodological and applied aspects of improving the efficiency of agrarian enterprises. The dynamics of indicators of efficiency of production and economic activity of PJSC "Ternovskoe" is analyzed. The paper identifies the directions of improving the profitability of corn production for grain in the economy and proposes ways to improve the organization of production activities of the enterprise. The

author proposes an organizational mechanism for the integration of integration tools for the growth of economic efficiency of agrarian enterprises of the grain sector based on the application of vertical integration of grain producers.

Key words: agricultural enterprises, corn production for grain, grain economy, efficiency, profitability, integration.

Комп'ютерний набір і верстка
І.С. Лепехов

Підп. до друку 05.11.2018. Формат 60x84 1/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Друк
офсетний.
Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид.арк.0,9. Тираж 10 прим.
Замовлення № __

Надруковано в КП «Міська друкарня»
61002, м. Харків, вул. Алчевських, 44
Свідоцтво про державну реєстрацію:
серія ДК № 3613 від 29.10.2009 р.